

Innoveren, maar niet tot elke prijs

Visie studenten op het hoger onderwijs van de toekomst

November 2017

Vier vertegenwoordigers van universiteiten en hogescholen (twee bestuurders, een decaan en een projectmanager student employability en coördinator of excellence programma's) luisteren naar de ideeën en visies van studenten over vernieuwing in het hoger onderwijs en gaan hier vervolgens over in gesprek met elkaar. De conclusie: ook innovatie kent zijn grenzen.

Het onderwijs van de toekomst was het onderwerp van een reeks bijeenkomsten die PwC in de afgelopen tijd organiseerde. In één van deze sessies hebben studenten, die bij PwC stage lopen dan wel recent in dienst zijn getreden bij PwC, met elkaar over dit onderwerp gebrainstormd gebaseerd op hun behoeften en ervaringen met het hoger onderwijs. Hierbij kwamen drie thema's naar voren die momenteel ook sterk in de belangstelling staan:

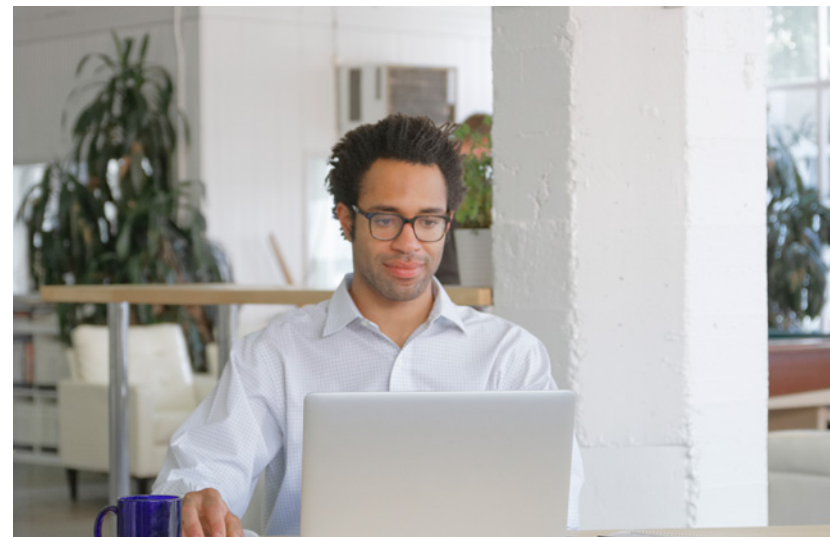
- Praktijkgericht onderwijs en samenwerking met het bedrijfsleven
- A la carte onderwijs
- Digitalisering van het onderwijs

Op 21 juni 2017 presenteerden de studenten hun ideeën en visie over deze drie thema's aan een viertal vertegenwoordigers van universiteiten en hogescholen. Maar de les begint al bij de voorstelronde. Eén van de vragen aan de studenten is: aan welke instelling studeer je en waarom daar? Bijna alle studenten hebben gekozen voor een opleiding dicht bij huis. Een enkeling heeft uitdrukkelijk gekozen voor een speciale studierichting en daarmee een wat grotere afstand voor lief genomen. De onderwijs-vertegenwoordigers constateren dat het iets is om over na te denken bij de werving van studenten.

Onderwijs, studenten en bedrijfsleven: het blijft wat knellen

De studenten die het onderwerp praktijkgericht onderwijs presenteren, schetsen de dilemma's die zij ervaren. Op het snijvlak van werkgever en student bijvoorbeeld staat de vraag van het bedrijfsleven naar studenten met hele specifieke competenties en ruime werkervaring tegenover de vraag van studenten naar een baan ook als ze direct van de universiteit komen en een bredere studie hebben gevolgd. Of net niet de goede vakken. Op het snijvlak van werkgever en onderwijs ontmoet de specifieke vraag van het bedrijfsleven de wens van het onderwijs om studenten juist bredere kennis mee te geven.

De studenten zien verdere samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven als oplossing. Als voorbeelden komen onder meer voorbij: het geven van masterclasses door bedrijven als onderdeel van de studie en het – betaald – werken door studenten aan praktijkvragen die door het bedrijfsleven zijn ingebracht. Al of niet georganiseerd als competitie, met een prijs voor de beste oplossing. Van de studenten vraagt het meer inzet: het is niet verstandig om met een 6 tevreden te zijn als je voor mogelijk toekomstige werkgevers aan de slag bent met een casus. Daarnaast is er kans op studievertraging als het werken aan een casus veel tijd in beslag neemt. Toch verwachten de studenten

dat velen het ervoor over zullen hebben, omdat op deze manier vaardigheden worden getraind – zoals de samenwerking met andere disciplines – en de aansluiting met de arbeidsmarkt groter wordt. In het nieuwe regeerakkoord worden start-ups en publiek-private samenwerking met het midden- en kleinbedrijf gestimuleerd.

Het werken aan praktijkcases kan worden gefaciliteerd door een digitale marktplaats. Het bedrijfsleven biedt een casus aan, studenten kunnen daarop solliciteren, de onderwijsinstelling haakt aan met lesstof en begeleiding. Na oplossing van de casus rapporteert het bedrijf aan de student én de onderwijsinstelling, zodat deze laatste de prestaties van de student kan controleren. Met het werken aan praktijkcases kunnen studenten een netwerk en ervaring opbouwen, en hun cv uitbreiden. Bedrijven kunnen studenten leren kennen, naamsbekendheid opbouwen en problemen laten oplossen. Onderwijsinstellingen die werken met praktijkcases, kunnen voor studenten aantrekkelijker worden en hoeven minder docenten in te zetten.

Aldus de studenten. Wat vonden de aanwezige onderwijs vertegenwoordigers ervan? Om eerlijk te zijn: ze oordelen gematigd positief. Positief, omdat flexibel en multidisciplinair samenwerken aan een praktijkcasus een mooie

Met het werken aan praktijkcases kunnen studenten een netwerk en ervaring opbouwen, en hun cv uitbreiden. Bedrijven kunnen studenten leren kennen, naamsbekendheid opbouwen en problemen laten oplossen.

Intermezzo

In de jaren '80 waren er plannen om elke student een aantal studievouchers toe te kennen. Die kon de student op een door hem/ haar gewenst moment inwisselen voor een bepaald aantal studietoelagen. Daarmee ontstond de mogelijkheid om bijvoorbeeld eerst een aantal jaar te studeren, dan te gaan werken en vervolgens weer te gaan studeren. Of om studie en werk te combineren. Is het niet weer tijd om deze plannen nieuw leven in te blazen?

manier kan zijn om kennis en vaardigheden te verwerven. En gematigd, omdat de voordelen niet overschat moeten worden. Hoger onderwijs wil nu juist de student veel méér meegeven dan alleen de kennis die nodig is voor de eerste baan. Het gaat ook of vooral om algemene vaardigheden zoals verbanden kunnen zien en logische principes kunnen toepassen. Daarvoor hoeft de studie niet specifiek gericht te zijn op een bepaalde baan. De talrijke voorbeelden van studenten die in een heel ander vakgebied terecht komen dan waar ze voor zijn opgeleid, spreken voor zich. Wees zelfbewust, het bedrijf kan ook van jou leren. Té beroepsgericht opleiden brengt bovendien het risico met zich mee dat als je afgestudeerd bent, het beroep niet meer bestaat. De vertegenwoordigers van universiteiten brengen in, dat niet álle opleidingen beroepsgericht kunnen zijn. Er moet ook ruimte voor wetenschap blijven.

Het antwoord van de studenten is kort maar krachtig: misschien allemaal wáár, maar wij komen er niet mee aan het werk.

De spanning tussen onderwijs en bedrijfsleven blijft. Toch zijn er mooie voorbeelden van projecten die de kloof overbruggen. Zo biedt één van de onderwijsinstellingen projecten aan die misschien niet rechtstreeks door het bedrijfsleven zijn ingebracht, maar die wel het multidisciplinair samenwerken stimuleren. Een ander werkt met een studentenportfolio. Tijdens hun studie leren studenten meer vaardigheden aan dan dat zij in eerste instantie denken, en met een portfolio kunnen zij dit verhaal ook aan een potentiële werkgever vertellen.

Studenten kiezen voor a la carte onderwijs

Een vast onderwijsprogramma binnen één onderwijsinstelling of eindeloos veel keuzemogelijkheden bij meerdere instellingen tegelijk? De studenten die het onderwerp presenteren, kiezen voor a la carte onderwijs. Dat biedt de mogelijkheid om een maximaal passende opleiding te volgen. Bedrijven zien tenslotte liever ook individuen dan eenheidsworst. De studenten signaleren wel uitvoeringsrisico's: hoe bewaak je het niveau van de opleiding, hoe los je praktische problemen op ('iedereen wil naar Berlijn') en wie betaalt de hogere kosten? Daarom is het belangrijk om een goed digitaal platform van vraag en aanbod van vakken te creëren en te werken met keurmerken die aan

vakken kunnen worden toegekend. Om enigszins overzicht te houden, zou ook gekozen kunnen worden voor een uniform basispakket met daaromheen een keuzeschil.

Een verdergaande suggestie is om niet meer te spreken van opleidingen, maar alleen van onderwijsniveaus. Studenten schrijven zich in voor een bepaald niveau en kiezen dan (bundels van) vakken. Met daarinbinnen aandacht voor het behalen van certificaten waar het bedrijfsleven waarde aan hecht, zoals lean six sigma.

De vertegenwoordigers van de onderwijsinstellingen bevestigen het kostenverhogend effect van meer keuzemogelijkheden. Verder maken ze een onderscheid: wie arts wil worden, zal nu eenmaal een bepaalde basiskennis moeten verwerven en minder vrijheid kunnen hebben om te kiezen. Toch is meer keuzevrijheid ook binnen onderwijsinstellingen een hot item. Vooral het opdelen van studies in kleine bundels vakken wordt onderzocht. Aandachtspunt is de ervaring dat het voor studenten die nog niet weten wat ze willen, moeilijk kiezen is. Of dat de neiging bestaat om vakken te laten vallen die later onmisbaar blijken. Daarom is goede begeleiding nodig, maar ook dat maakt keuzevrijheid kostbaar.

Een combinatie van digitaal en fysiek onderwijs geniet de voorkeur van studenten

Het nieuwe kabinet wil investeren in onderzoek en innovatie, omdat het vindt dat Nederland alles in huis heeft om als beste oplossingen te vinden voor digitalisering en globalisering en het streven is om op digitaal gebied de Europese koploper te worden. Onderwijsinstellingen zullen studenten hierin moeten faciliteren om ze als toekomstige werknemers/ ondernemers hier goed op voor te bereiden. Ook is wendbaarheid hier van belang gezien de snelheid van technologische ontwikkelingen (bijvoorbeeld cybersecurity en Internet of Things).

De studenten hebben het onderwerp digitalisering van het onderwijs als één van de belangrijke thema's benoemd die impact hebben op het onderwijs van de toekomst.

Tijdens hun studie leren studenten meer vaardigheden aan dan dat zij in eerste instantie denken, en met een portfolio kunnen zij dit verhaal ook aan een potentiële werkgever vertellen.

De eerste voorbeelden van gedigitaliseerd hoger onderwijs, dus zonder fysieke ruimtes waar onderwijs wordt gegeven, zijn al aan te wijzen. Denk aan de Harvard Extension School. Digitalisering van de colleges biedt de mogelijkheden om college te volgen op het moment dat de student past en aan de universiteit die het beste past. Videocolleges bieden daarnaast de mogelijkheid om relevante links naar wetenschappelijke artikelen e.d. toe te voegen. Een tip: school sommige docenten bij in presentatievaardigheden... Digitalisering maakt het mogelijk om op een hele nieuwe manier kennis op te doen. Bijvoorbeeld met behulp van games of met een systeem dat (dagelijks) toetsvragen stelt en de score bijhoudt in een competitie met medestudenten? Een dergelijk systeem opent de weg naar continue feedback op de vorderingen van de student.

De studenten die het onderwerp digitalisering presenteren, zijn het er overigens over eens dat een combinatie van digitaal en fysiek onderwijs de voorkeur heeft. Voor werkgroepen of werkcolleges is fysieke ontmoeting belangrijk. Studenten van andere universiteiten kunnen deelnemen via live chats.

Maar digitalisering van colleges is niet het enige. Ook digitalisering van tentamens is denkbaar: tentamen maken via een beveiligde toegang tot de vragen, inclusief digitale beoordeling en dus onmiddellijke uitslag. Zo kan de student ook tentamens aan andere universiteiten maken, mits de kwaliteit van het onderwijs daar vaststaat.

Docenten besparen tijd doordat ze stof die onveranderd blijft, maar éénmaal hoeven te behandelen. De digitale colleges kunnen vervolgens voor meerdere groepen zelfs van meerdere universiteiten worden gebruikt. Docenten houden zo meer tijd over om voor de studenten te fungeren als vraagbaak. Maar ook dat werk kan de computer deels overnemen. Zo werkt de Harvard Extension School met een systeem waarin de computer bij een vraag van de student zoekt naar een relevant antwoord in de database van antwoorden die docenten hebben ingevoerd.

Veel studenten nemen nu al naar de colleges hun eigen tablet of laptop mee. Onderwijsinstellingen zouden meer met dit gegeven kunnen doen.

In hun reactie vullen de vertegenwoordigers van de onderwijsinstellingen de mogelijkheden van digitalisering verder aan. Geen talking head colleges meer, maar bijvoorbeeld vraagstukken oplossen in een escape room, of opnames bekijken van een chirurg die aan het opereren is, terwijl je tegelijkertijd vragen kunt stellen aan een docent en zelf vragen voorgelegd krijgt. Bij goede antwoorden worden de vragen moeilijker.

Het inspelen op de eigen hardware die studenten meebrengen, is niet altijd eenvoudig omdat onderwijsinstellingen moeten borgen dat bijvoorbeeld tentamengegevens beveiligd zijn.

Digitalisering is overigens niet voor alle vakken maar ook niet voor alle studentengroepen geschikt. De hele dag op een studentenkamer achter de computer is ook niet de bedoeling.

Afsluiting

De vertegenwoordigers van de onderwijsinstellingen constateren dat de studenten niet de extreem vernieuwende ideeën presenteren die zij misschien van hen hadden verwacht. Het belang van een plaats op de huidige arbeidsmarkt met zijn specifieke eisen weegt voor de student zwaar; en volledige en innovatieve digitalisering is ook voor studenten niet het ultieme doel.

Een conclusie om verder over na te denken.

Chantalle Wullems-Beister

Director Risk Assurance
Publieke Sector
chantalle.wullems-beister@pwc.com

Marjan Veensma-Hof

Senior Manager Risk Assurance
Publieke Sector
marjan.veensma-hof@pwc.com

Voor meer informatie en publicaties verwijzen we u naar onze [website](#).

Digitalisering is overigens niet voor alle vakken maar ook niet voor alle studentengroepen geschikt. De hele dag op een studentenkamer achter de computer is ook niet de bedoeling.